İslam Tetkikleri Dergisi
Journal of Islamic Review

İSTANBUL UNIVERSITY PRESS

İslam Tetkikleri Dergisi - Journal of Islamic Review 13, 1 (2023): 465-471
DOI: 10.26650/iuitd.2023.1193410 Kitap Değerlendirmesi / *Book Review*

Bryson'ın *Oikonomikos Logos* Adlı Eseri ve Ev İdaresine Dair Görüşlerinin İslam Düşüncesine Etkileri

Bryson's Oikonomikos Logos and Effects of His Views on Management of The Estate on Islamic Thought

Simon Swain, *Roma'dan İslam'a Ekonomi, Aile ve Toplum*, çev. Yusuf Sami Kamadan, İstanbul: Albaraka Yayınları, 1. Baskı, 2022, 556 s. ISBN: 9786257312585

Burhan Başarslan[1]

[1]**Sorumlu yazar/Corresponding author:**
Burhan Başarslan (Araştırma Görevlisi),
Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye
E-posta: a.burhan.basarslan@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9459-373X

Makale Geliş: 23.10.2022
Revizyon Talebi/Revision Requested: 24.01.2023
Son Revizyon/Last Revision Received: 27.01.2023
Kabul/Accepted: 07.02.2023

Atıf/Citation: Başarslan, Burhan. Bryson'ın Oikonomikos Logos Adlı Eseri ve Ev İdaresine Dair Görüşlerinin İslam Düşüncesine Etkileri. [Simon Swain'in "Roma'dan İslam'a Ekonomi, Aile ve Toplum" adlı eserinin değerlendirmesi]. *İslam Tetkikleri Dergisi-Journal of Islamic Review 13/1*, (Mart 2023): 465-471
https://doi.org/10.26650/iuitd.2023.1193410

Anahtar Kelimeler: Felsefe Tarihi, Ev İdaresi, Pratik Felsefe, Bryson
Keywords: History of Philosophy, Management of the Estate, Practical Philosophy, Bryson

Ev idaresi, düşünce tarihinde amelî felsefe içerisinde yer alan bilimlerden biridir. Bu bilimin kapsamına giren konular yer yer hanenin geçimi ile alakası yönünden iktisadi yer yerse aile fertlerinin ilişkilerinin ve rollerinin düzenlenmesi yönünden ahlaki niteliktedir. Felsefenin klasik çağında bilimlerin bütüncül ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda ev idaresi diğer bilimlerden

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

birtakım bilgileri almak suretiyle hanenin geçimini ve düzenini tesis etmeyi amaçlar. İnsanın ihtiyaçlarının belirlenmesi, ailenin korunması, evlilik, eş seçimi ve çocukların yetiştirilmesi gibi önemli konular bu bilim içerisinde ele alınmıştır. Ev idaresi biliminin kapsamında yer alan konular bir arada düşünüldüğünde günümüzde sosyal bilimler olarak nitelenen bilimlerin büyük bir kısmıyla ilişki içerisinde olduğu göze çarpmaktadır. Özellikle iktisat, psikoloji, sosyoloji, ekonomi ve siyaset gibi bilimlerin konularının ve bazı sorunlarının antik dönemlere kadar izi sürüldüğünde klasik felsefenin alt bir bilimi olan ev idaresi bilimiyle kesiştiği görülecektir. Ev idaresi biliminin konularının ve sorunlarının sosyal alandaki canlılığı farklı dönemlerde verilen eserlerde farklı açıklamaların yer almasına sebep olmuştur. Bu sebep dolayısıyla ev idaresi literatürünün incelenmesi kültürler ve dönemler arası etkileşimlerin takip edilebilmesine imkân tanımaktadır. Bu bağlamda Simon Swain'ın Bryson'ın eseri üzerine kaleme aldığı kapsamlı incelemesi ev idaresi alanındaki başka çalışmalara öncülük edecek niteliktedir.

Simon Swain'ın *Economy, Family, and Society from Rome to Islam* başlığıyla 2013 yılında Cambridge University Press tarafından yayınlanan eseri 2022 yılında Yusuf Sami Kamadan tarafından tercüme edilerek Albaraka Yayınları'ndan dilimize kazandırılmıştır. Eser, miladi birinci yüzyılın ortalarında Roma İmparatorluğu'nda yaşamış, Roma aile ve ticaret hayatını iyi derecede bildiğini gördüğümüz Bryson adını kullanan biri tarafından kaleme alınan *Oikonomikos Logos* isimli kitabın tercümesi ve incelemesinden oluşmaktadır.

Swain'ın eseri girişe ilaveten beş kısımdan oluşmakta ve bu kısımlar da bölümlere ayrılmaktadır. İlk kısımda Bryson'ın metninin tercümesi yer almaktadır. Bu tercüme Swain tarafından Bryson'ın Orta Çağ'dan günümüze ulaşan Arapça tercümesinden yapılmıştır. İkinci kısım ise Bryson'ın eserinin arka planı, etkilenimleri ve etkileri bakımından incelenmesine ayrılmıştır. Bu bölümde metnin tespit edilmesi, antik ekonomi ve aile düşüncesinde Bryson'ın görüşlerinin mukayesesi ve bazen de eleştirilmesi yer alır. Bryson'ın metninin otantikliği yönünden tercümelerinin incelenmesi de yine bu bölümde işlenmiştir. Üçüncü kısım ise *Ekonomi*, *Mülkiyet* ve *Köleler* başlıklarını taşıyan bölümlerden oluşur. Bu bölümlerde Bryson'ın kitabının içerik bakımından detaylı incelemeleri sunulur. Yine aynı şekilde dördüncü kısımda yer alan *Aile, Hanım* ve *Erkek Çocuk* başlıklarını taşıyan bölümlerde de kapsamlı iz sürümler yapılır. Bu bölümlerdeki referanslar Orta Çağ İslam düşüncesinde ev idaresi, ahlak, siyaset, fıkıh ve felsefe gibi alanlara ait eserleredir. Bu eserlerde Bryson'ın görüşleri ve metni soruşturulur. Beşinci bölümde ise Bryson'ın Arapça ve İbranice metinlerine yer verilmiştir. Bu son bölüm Türkçe tercümede yer almamaktadır.

Swain'a göre Bryson'ın kitabı iki temel hususiyete sahiptir. Bunlardan ilki Roma dönemindeki sosyal sorunları içermesi diğeri ise Orta Çağ İslamı'na olan etkisidir; dolayısıyla kitabın Roma ve İslam kültürleri arasında bir köprü vazifesi gördüğü düşünülmektedir. Bryson'ın kitabının Arapçaya tercüme edilmiş olması ve kendisine ismen atıfların yer alması İslam düşüncesine etkileri açısından önemlidir. Bryson'ın etkilendiği kaynaklara ayrıca değinen Swain, eseri tarih çizgisinde ekonomi ve ev idaresi ekseninde ele alır.

İbn Miskeveyh'in (öl. 1030) *Tehzîbü'l-Ahlâk* adlı eserinin bazı bölümlerinde Bryson'ın kitabının -yazarın da adı zikredilerek- doğrudan alıntılandığını görmekteyiz.[1] Buna ek olarak Bryson'ın adı Nasîrüddîn Tûsî'nin (öl. 1274) *Ahlâk-ı Nâsırî*'sinde de geçmektedir. Hellmut Ritter'in (öl. 1971) tespit ettiği diğer iki isim ise Ca'fer b. Ali ed-Dımeşkî (öl. 10-11.yy) ve İbn Ebü'r-Rebî'dir (öl. 1289).(s.101) Ayrıca Bryson İbnü'n-Nedîm'in (öl. 990) *Fihrist*'inde de iki yerde karşımıza çıkmaktadır.(s.102) İbn Sînâ'nın (öl. 1037) *Risâle fi aksâmi'l-ulûmi'l-akliyye* adlı eserinde de Bryson'ın adı farklı bir imla -Arunes- ile de olsa geçmektedir. *Oikonomikos Logos*'un İslam düşüncesine olan bir diğer etkisi ise ev idaresi ya da Arapça adıyla *tedbîrü'l-menzil* ilminin konularının belirlenmesi olduğu söylenmektedir.[2] Klasik felsefe-bilim içerisinde ev idaresi ilminin kapsamı genel olarak sahip olunan mülklerin idaresi olarak görüldüğünden bu ilme *tedbîrü'l-mal* da denilmektedir. Nitekim Bryson'ın kitabındaki dört temel konu da bu mülklerin türlerinden oluşur: Mallar, köleler-hizmetçiler, kadın ve çocuk.

Klasik felsefe-bilim geleneğinde ilimler tasnifi içerisinde üç pratik bilimden ikincisi olan *tedbîrü'l-menzil*, Grekçe *oikonomikos'*un tercümesidir. *Oikonomikos* ise *oikon* (ev) ve *nemein* (yönetmek) kelimelerinin birleşmiş halidir.[3] Ev idaresi bilimi genel olarak aile ilişkileri, mal yönetimi ve çocukların eğitimi gibi konuları kapsar. Bryson'ın eseri ev idaresi ilmine dair yazılmış ve etkisi güçlü olmuş eserler arasında yer alır.

Simon Swain çalışmasında Bryson'ın eserini iki yönlü bir incelemeye tabi tutar. Bunlardan ilki eserin şekil ve etki-etkilenim yönünden incelenmesidir. Bu kapsamda eser üzerine yapılan çalışmalar eserin diğer benzerleri ile kıyaslanması, etkilerinin ve etkilenimlerinin gösterilmesi, eserin otantikliği ile metin tespiti gibi teknik konuların açıklanması ve eserin tarih çizgisindeki yerinin belirlenmesi amaçlanır. Swain ayrıca yer yer eserin akademik araştırmalardaki konumundan bahsederek kendi çalışmasının önemini vurgular. İncelemesinin ikinci yönü ise içerik bakımındandır. İçerik yönünden inceleme, kitabın tamamına dağılmış bir şekildedir. Fakat buna rağmen Swain, Bryson'ın eserinin bölümlerini tek tek ayrı bölümlerde ele alır. Eserin içindeki kısımlar, bölümler ve genel olarak eserin hacmi yerinde bir eleştiride bulunmamıza imkân tanır. Bryson'ın metni eserin yekûnunun neredeyse otuzda birini teşkil eder. Söz konusu metnin hacminin küçük fakat etkisinin büyük ve içeriğinin zengin olduğu düşünülebilir, fakat yine de Swain'ın metni incelerken hacmi artıracak eklemelerden kaçınmadığı açıktır. Örneğin Grekçeden Arapçaya gerçekleşen tercüme hareketine on dört sayfalık bir alt bölüm ayırmıştır. Bunun gibi bir başka örnek ise Orta Çağ İslam siyaseti ve ekonomisi ile alakalı alt bölümdür. Burada Emevi-Abbasi kıyaslaması üzerinden bir dönem resmi çizilmeye çalışılmıştır. Hacimli ve kapsamlı bir incelemede daha kısa yer verilebilecek ya da okurun ön bilgiye sahip olduğu varsayılabilecek durumlarda dahi Swain geniş izahlar vermekten kaçınmamıştır. Eserin

1 Hümeyra Özturan, *Êthostan Ahlâka* (İstanbul: Klasik Yayınları, 2020), 460-464; İbn Miskeveyh, *Ahlâk Eğitimi* (İstanbul: Büyüyen Ay, 2022), 76.

2 Özturan, *Êthostan Ahlâka*, 58.

3 Abdülkadir Atar, "Antik Yunan'dan Osmanlı'ya Oıkonomıa ve Tedbîrü'l-Menzil Üzerine Kısa Bir Etüd", *Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Teori ve Araştırmalar II* (Ankara: Gece Kitaplığı, 2020), 3/470.

hacmini artıran bir diğer etmen ise birtakım bilgilerin tekraren geçmesidir. Bunu en çok eserin otantikliği, metnin tespiti ve aktarımına dair bahislerde yani ikinci kısımda görmekteyiz. Swain'ın eserinde kapsamlı bir içindekiler tablosu ve geniş bir indeks yer almasına rağmen Türkçe tercümede teknik açıdan önemli bu iki araştırma aracına yer verilmemiştir. Bunun yanı sıra Swain'ın kitabında yer alan son kısım Türkçe tercümede yer almamaktadır. Swain bu kısımda gözden kaçırılmış olan Bryson metninin Arapçasına ve İbranice bir Bryson metnine yer vermektedir.[4] Bu son kısım bütünüyle Türkçe tercümeden çıkarılmıştır. Bryson'ın Arapça metninin neşredilmesi İslam düşüncesi alanında hissedilen bir boşluk olan ev idaresi ilmine dair klasik metin bulma güçlüğünü giderebilirdi. Bu alandaki araştırmacıların ve öğrencilerin kullanımı için Swain'ın metninde yer alan son kısmın sonraki Türkçe baskılara eklenmesi önem arz etmektedir.

Simon Swain'dan önce Bryson'ın eseri üzerine yapılan çalışmalardan belki de en önemlisi Martin Plessner'in (öl. 1973) 1920'lerde hazırladığı doktora tezidir (s. 10). Bir diğer çalışma ise Mauro Zonta'nın (öl. 2017) İtalyanca tercümesidir. Zonta'nın tercümesi Swain tarafından mükemmel olarak nitelenir. Swain kitabın giriş kısmında Plessner'in çalışmasına rağmen bu eseri hazırlamasının meşru zeminini sunar. Swain'a göre Plessner'in tercümesinin Bryson'ın metninin yazma nüshasına değil de Luvis Şeyho (öl. 1927) tarafından hazırlanan bir nüshaya dayanması kendi çalışmasının ortaya çıkması için yeterli bir sebeptir. Swain, eserin mevcut olan Teymur yazmasına ilaveten Fuat Sezgin'in (öl. 2018) keşfettiği Ezher Kütüphanesi'ndeki bir yazmadan, İbraniceye tercüme edilmiş bir yazma nüshadan ve Latince özet niteliğinde bir yazmadan faydalanır. Ayrıca Bryson'ın elimizde bulunan Yunanca fragmanlarından da istifade eder. Swain, bu metinler arasında karşılaştırmalar yaparak Teymur nüshasının güvenilirliğini göstermeyi amaçlamaktadır. Nitekim Swain'ın öncelikli gayesi, Plessner'in Teymur nüshasının güvenilir olmadığı yönündeki iddialarına cevap vermektir.

Swain, eserin özellikle giriş kısmında ve bunu takip eden bölümlerde Plessner'in çalışmasına ve görüşlerine müracaat etmekte yer yer de itiraz etmektedir. Plessner'e göre Bryson'ın metni Arapçaya tercüme edilirken özetlenmiş, bazı kısımları atlanmış ve değiştirilmiştir. Swain, Plessner'in bu görüşüne itiraz eder.(s.73, 146-148) Swain'a göre Arapça metinde mütercimin dil içinde bazı tercihleri dolayısıyla oluşan ifade kayıplarının varlığı inkâr edilemez. Fakat buna rağmen Yunanca iki fragman Arapça tercümeye arz edildiğinde Bryson'ın ifadelerindeki temel anlamlar ve görüşlerin mütercim tarafından korunmuş olduğu görülmektedir. Ayrıca Swain klasikçilerin Bryson'ın metnini sadece Yunanca birkaç fragmandan hareketle gündeme getirmiş olmalarından yakınır. Bunun sebeplerine dair Grekçe-Arapça akademik çalışmaların tarihinden kaynaklanan birtakım gerekçeler sunar. Arapça tercümenin güvenilir olduğunu sık sık ifade eden Swain bu tercümenin bütünüyle özet olmadığını ancak eserin sadece giriş kısmının özetlenmiş olabileceğini söyler (s. 51).

4 Simon Swain, *Economy, Family, and Society from Rome to Islam* (New York: Cambridge University Press, 2013), 425-521.

Bryson'ın eserinin tarihlendirilmesinde eserin içeriğinden hareket eden Swain eserin miladi 60 yılına ait olabileceğini söyler.(s.54) Bu tarih eserin içeriğinden hareketle desteklenmektedir. Swain'ın ilk gerekçesi kadın-erkek arasındaki duygusal ilişkinin erken Roma döneminde mevcut olduğu ve Bryson'ın da eserinde buna yer verdiğidir. Bir diğer güçlü delil ise miladi birinci yüzyılın sonlarında vefat etmiş olan Musonius'ın (öl. 95?) Bryson'ın metnini kullanmış olmasıdır (s. 53).

Bryson'ın eserinin Eski Yunancanın Dor lehçesini taklit eder bir dille kaleme almış olması onun Yeni Pisagorcu literatür arasında görülmesinin sebeplerinden biri olarak zikredilir. Swain bu konuda Bryson'ın eserinin konusu bakımından Pisagorcu olabileceğini fakat eserde Pisagorcu öğretilerin yer almadığını ifade eder.(s.54) Dolayısıyla Pisagorcu etkilerin olabileceği kabul edilebilir. Bunun yanı sıra Stoacı etkilerin de eserde mevcut olduğunu söylemektedir (s. 59).

Bryson aile hayatı, kadın erkek rolleri, mal yönetimi gibi konularda Platon ve Aristoteles gibi Antik Yunan'ın önde gelen isimlerinden farklı şeyler söyler. Bu kıyaslamalardan hareketle Helenistik dönemin dönüşen fikirleri okunabilir. Bryson'ın Greko-Romen kültür havzasında etkilemiş olabileceği isimlerle de Swain'ın mukayeseler yapması kayda değerdir. Galen (öl. 200?), Plutarkos (öl. 120?), Klement (öl. 3.yy) ve Musonius bu isimlerden bazılarıdır.

Swain mukayeselerini tarihsel anlamda bir adım daha ileriye taşıyarak İslam dünyasının Bryson'ın eseriyle olan ilişkisini de resmetmeye çalışır. Ev idaresi ile ilgili bir eserin İslam dünyasına tercüme edilmesinin başlıca sebebi olarak Swain, Greko-Romen elit kesimin görüşlerini barındıran bir eserin İslam aydınlarının görüşleriyle olan uyumunu gösterir.(s.104) Ekonomi, siyaset, evlilik ve kölelik gibi başlıklarda Bryson'ın görüşlerinin Orta Çağ İslam düşüncesine uygun olduğunu ifade eder.(s. 114-116) Orta Çağ İslami iktisadi uygulamalarla Bryson'ın görüşlerinin uygunluğunu göstermeye çalışır.

Bryson'dan hangi Orta Çağ İslam yazarlarının faydalandığının veya görüşlerinin kimlerce tekrar edildiğinin genel bir haritasını tespit etmeye çalışan Swain sırasıyla: Kudama b. Ca'fer'in (öl. 948?) *Kitabü's-Siyase*'sinde, Bryson yerine filozof Ebu Vas adıyla İbnü'l-Cezzar'ın (öl. 979) *Siyasetü's-sıbyan ve tedbiruhum* adlı eserinde, İhvan-ı Safa Risaleleri'nde, İbnü'n-Nedim'in (öl. 990) *Fihrist*'inde, İbn Sînâ'nın *es-Siyasetü'l-Menziliyye'*sinde, İbn Miskeveyh'in *Tehzibü'l-Ahlak*'ında ve İbn Miskeveyh'in etkisiyle Gazzali'nin (öl. 1111) *İhya*'sında, Fahreddin Râzi'nin (öl. 1210) *Câmi'*sinde, Tusi'nin *Ahlak-ı Nasıri*'sinde, İbn Ebi'r-Rebi'nin nasihatname türü eserinde, Dımeşkî'nin *el-İşare*'sinde ve Fârâbî'nin (öl. 950) *Füsulü'l-Medeni* ile *el-Medinetü'l-Fazıla'*sında Bryson'ın görüşlerinin izlerini bulmaya çalışır ve örneklerle göstermeye çalışır. Bütün bu etkilere rağmen Bryson'ın etkisinin gerek Batılı klasik araştırmacıları gerekse de Doğulu araştırmacılar tarafından göz ardı edildiğini söyler.

Kitabın üçüncü kısmının üçüncü bölümünde Swain Roma ekonomisi üzerine uzun bir izahatta bulunur. Roma ekonomisi mülkiyet kavramı özelinde incelenirken bu alandaki çalışmalara sıklıkla referanslarda bulunularak Bryson'ın metninin ilgili bölümü ile karşılaştırmalar yapılır. Bu bölüm antik dönem ekonomisinin detaylı bir haritasını sunmaya çalışır. Ayrıca bu bölümde ev

idaresinde mülkiyet konusunu işleyen Ksenophanes, Platon, Aristoteles ve Stoacı düşünürlerin de görüşleri ele alınır. Bu bölümde ayrıca Bryson'ın "zanaat" kavramına yaptığı vurgunun Orta Çağ'daki izleri de gösterilmiştir. Bryson'ın zanaatlar, toplum yapısı, sınıfları ve mülkiyet üzerine olan görüşleri Swain tarafından "ticari antropoloji" olarak isimlendirilir (s. 287). Ticari antropoloji olarak isimlendirilen şey aslında toplumun insani ihtiyaçlar tarafından ekonomik bir organizasyonla nasıl oluştuğu yönündeki tezdir. Bu izah Bryson'ın metninde felsefi ve antropolojik bir arka plana sahiptir. Her ne kadar Swain bu arka planı tarihsel olarak ortaya koymayı başarmış olsa da felsefi ve antropolojik arka planı göz ardı etmiş gibidir. Bryson kitabına bir insan tasavvurunu işleyerek başlar. Bu tasavvur tamamıyla işlevselcidir. İnsan, organlarıyla melekelerini kullanır. Melekeler de insanın zanaatları öğrenmesine imkân tanır. Fakat insan her zanaatı öğrenemeyecek kadar kısa yaşadığından başkalarına ihtiyaç duyarak toplumu oluşturur. Bu açıklamada ihtiyaçların giderilmesinde işgücü ve bir nevi zorunlu ekonomik bir durum açığa çıkmaktadır. Farklılaşan melekeler dolayısıyla insanlarda ihtiyaçların ve ihtiyaç miktarlarının farklılaşması "değer" kavramını gündeme getirir (s. 23). Bryson meta değerini fark ederek bunu insanlarda farklı miktarda bulunan ve karşılıklı giderilen ihtiyaçların kıyaslanmasında ortaya çıkan farka dayandırır. Her insanın ihtiyacı farklı düzeylerde ve sahip olduğu zanaat de bu ihtiyaçların bir kısmını giderebilmektedir. Farklı zanaatlardan da faydalanmak zorunda olunduğundan kendi zanaatı ile diğer zanaatların değeri veya ürünleri kıyaslanmak durumundadır.

Swain dördüncü bölümde bir ek olarak İbn Butlan'ın (öl. 1066) *Risale camia li-fünun nafia fi şira'r-rakiki ve taklibi'l-abid* -faydalı ilimler için genel bir risale; kölenin dikkatle alımı ve incelenmesi- adlı eserine yer verir. Bu risalede İbn Butlan kendi kaynakları olarak Antik Yunan'a işaret etmektedir (s. 326). Bu eserin bir hususiyeti Efesli Rufus'un (öl. 100?) kölelerin alım ve satımı üzerine yazdığı eserden parçalar taşıyor olma ihtimalidir. Swain, bu eserin Bryson ve kölelik ile olan ilişkisine binaen tercümesine yer vermiştir.

Beşinci bölümde ise "hanım" konusuna değinmiştir. Burada bahsedilenin genel anlamıyla kadın olmadığını ekonomik bir güce sahip erkeğin karısı anlamında "hanım" olduğunu söyler. Bryson'da kadın mülkiyete ortaktır (s. 353). Bu görüş genel olarak Antik Yunan düşüncesindeki kadın düşüncesiyle çelişiktir. Antik Yunan'daki ev idaresi bahislerinde kadının işlenişi ile Bryson arasında karşılaştırma yapan Swain farklılıklara işaret eder. Helenistik ve Stoacı etkilere sahip eserlerle karşılaştırmalar yapar. Bu bölüm fazlaca kapsamlı bir şekilde işlenmiştir. Bunun en büyük sebebi kadın ile ilgili olan görüşlerin Helenistik dönemden itibaren değiştiğinin ve eserlerde yer aldığının görülmesidir. Üst sınıfın rollerini ve ekonomisini üstlenmede kadının payı büyüktür. Evliliğe olan vurgu da nitekim değişmiştir. Antik Yunan'da erotik tek yönlü eril ilişkilerin yerini Roma'da üst sınıf için çift yönlü evlilik ilişkisi almıştır. Bu bölümde de Swain Ksenophon (öl. MÖ. 354?), Philodemus (öl. MÖ. 110?), Sahte-Arsitoteles, Yeni Pisagorcular, Dio (öl. 120), Hierokles (öl. 2.yy) ve Rufus (öl. 110) gibi farklı dönemlere ait düşünürlerin eserlerine atıfta bulunarak Bryson'ın kadın hakkındaki görüşüne yer verir. Sonrasında ise İslam

kültüründeki aile üzerinden Bryson'ın etkilerinin yoklaması yapılır. Bu bağlamda yapılan karşılaştırmada ilk bakışta bir farklılık olsa da İslam'da da Bryson'da olduğu gibi kadının evi ve mülkü gözetici rolüne vurgu yapıldığını söyler. Maverdi'nin (öl. 1058) bu konudaki görüşleri de yine Bryson'ın görüşlerine benzer bulunur. Mâverdî, Tûsî, İbn Sînâ, Gazzâlî ve İbn Ebi'r-Rebî ile mukayeseler yapılır.

Bryson kadın erkek ilişkisine iki açıdan bakar; bunlardan biri ekonomiktir diğeri ise fizyolojiktir. Ekonomik olarak kadın, erkek mülkün başında duramadığı zamanlarda onu idare eder ve işlerde erkeğe ortaktır. Diğeri ise cinsellik yönündendir, bu konuda da kadın erkeğe erkek de kadına yegâne biçimde bağlanmalıdır (s. 401). Öyle ki bu birliktelik aynı zamanda erdemli olmakla da ilişkilidir.

Swain son bölümü erkek çocuğa ayırmıştır. Bu başlığın sebebi ise Bryson'ın ilgisini erkek çocuğa yöneltmesinden ileri gelir (s. 443). Bryson'ın bu konuda erkek çocuğa yönelişi haneye varis olarak çocuğu görmesinden kaynaklanır. Bu bakımdan çocuğun eğitimi de ahlaki ve ekonomik bir boyutta ele alınır. Sonrasında ise İslam düşüncesinde çocuk eğitimi ve Bryson'ın muhtemel etkileri incelenmeye çalışılır. Swain çalışmasının sonuna Platon'a atfedilen ve İslam dünyasına İshak b. Huneyn (öl. 910) tarafından tercüme edilen *Vesâyâ Eflatun fî tedibi'l-ahdas* -Erkek çocuğun eğitilmesine dair tavsiyeler- adlı metni de eklemiştir.

Swain'ın çalışması kapsam ve içerik yönünden göz önüne alındığında çeşitliliğe ve zenginliğe sahiptir. Bu içeriğin yönetilmesi de metnin oluşturulmasında yer yer tekrarlara yer yer ise karmaşıklaşan kıyaslamalara sebep olmuştur. Özellikle karşılaştırma yapılan sayfalarda Swain hem çağdaşı çalışmalara hem de antik dönem metinlerine bir arada atıf yapmaktadır. Swain'ın metni yoğun atıflar ve karşılaştırmalar ile okunması ve atıfları açıkça görülmesi zorlaşan sayfalara sahiptir. Bunun dışında arka plan olarak verilmeye çalışılan geniş bir tarihsel periyot ve tespiti zor sahalar okura aktarılmaya çalışılmıştır. Metni zenginleştiren bu detay incelemeler hacmi artırmakta ve tekrarlarla okuru zor bir metinle baş başa bırakmaktadır. Bütün bunlara rağmen Swain'ın çalışmasının dilimize kazandırılması pratik felsefenin ikinci ilmi olan ev idaresi alanında Türkçede hâlihazırda mevcut olan boşluğu doldurmaya katkı sunmuştur.